

KÖNYVISMERTETÉS

Korinek László: Kriminológia I–II.

Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2010

2010-ben jelent meg *Korinek László Kriminológia I–II.* című munkája. Az elsősorban kézikönyvként használható kiadvány hiánypótló alkotás a hazai kriminológia területén, szintetizáló jellege miatt azonban nem csak enciklopédiaként, de oktatási anyagként is kiválóan alkalmazható.

A kriminológia hosszú ideig a büntetőjog segédtudománya volt, így önálló diszciplínaként való elismerése sokáig váratott magára – némely egyetemen még ma sem nevesítik a tárgyat, és csupán a bűnügyi tudományok alapozó előadásaiiban kapnak helyet a kriminológia egyes részterületei „társadalomtudományi bevezető” címen. Ez valahol érthető is, hiszen hazánkban a kriminológiát hagyományosan a jogi karokon oktatták, oktatják, itt pedig társadalomtudományként kevésbé preferált a többi tárgyhoz képest. Éppígy helyénvaló lenne azonban, ha a társadalomtudományi karon (is) helyet kapna, hiszen interdiszciplináris tudományként erősen kapcsolódik a szociológiához, a pszichológiához vagy például az antropológiához is.

Bár a hazai kriminológia megszületése a XIX. század végére, a XX. század elejére tehető, az oktatásban sokáig pusztán a büntetőjog árnyékában volt helye. Az ELTE-n még az 1940-es évek végén is csupán magántanári előadások formájában hallgathatták az egyetem jogi karának hallgatói a tárgyat, és csak az 1963. évi tantervi reform kapcsán jutott főkéllégiumi rangra. Ekkor kísérleti jelleggel először a szegedi egyetemen kezdték meg az oktatását, majd kötelező tárgyként 1964-től az ország összes jogi karán. A tárgynak 1979 óta van saját tanszéke az ELTE-n. Ez nagy érdem, hiszen az országban ez az egyetlen felsőoktatási intézmény, ahol önálló otthona van a tudománynak; a többi hazai jogi karon közös tanszékeken osztozik a büntetőjoggal és/vagy a büntetés-végrehajtási joggal.

A diszciplína autonóm tudománnyá válásának nehézségeit láthatjuk tehát a tárgy egyetemi oktatásának történetén keresztül is. Bár a kriminológia kifejezést *Raffaele Garofalo* már az 1885-ben megjelent *La criminologia* című művében használata, a kriminológia önálló és elismert szaktudománnyá válását nehezítette, hogy igen heterogén jelenségeket vizsgál, amelyekre részben más tudományterületek is igényt tartottak, tartanak: a kriminológia módszertani értelemben multidiszciplináris tudomány, de eredményét tekintve interdiszciplináris is. Az ellene ható tényezők dacára, a társadalmi és a krimi-

nológiai tudás területén bekövetkezett változások miatt a kriminológia végül autonóm tudománnyá lett.

A tudomány fejlődésének történetéhez hasonló ívet írt le a róla szóló szakkönyvek és tankönyvek múltja és jelene is. Bár a hazai kriminológia igen gazdag kutatási eredményekben, és immár félévszáz éves múltra tekint vissza az Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) is, a tudományt összefoglaló szakkönyveknek azonban híján van (a rendszerváltozástól napjainkig összesen öt magyar ilyen jellegű szakirodalom vagy tankönyv jelent meg). Ez pedig nemcsak a diszciplína hazai oktatását, de az ismeretek összegzését és a tárgy további fejlődését is akadályozza. Ezt az úrt volt hivatott betölteni a 2006-ban *Gönczöl Katalin, Kerecsi Klára, Korinek László és Lévy Miklós* szerkesztésében elsősorban az ELTE hallgatói részére készített *Kriminológia – Szakkriminológia* című tankönyv, szerzőinek sorában a szerkesztők mellett az OKRI több munkatársa és neves kriminológusok, büntetőjogászok is megtalálhatók.

Hasonló szándék vezérelte a Korinek László által írt és szerkesztett, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának támogatásával megjelent *Kriminológia I–II.* című kétkötetes kiadvány elkészítését is – ez, tekintve a tárgy rögzös múltját, a diszciplína ifjúságát és még inkább a saját tanszékek hiányát, jelentős előrelépés a tudomány hazai történetében és eredményeinek egybegyűjtésében.

A két kiadvány hiánypótló alkotás a hazai kriminológiai oktatásban és a tárgy körében kutatott témakörök és eredmények összefoglalásában, hiszen utoljára az ezredfordulón jelent meg magyar szerzőtől (éppen Korinek Lászlótól) a tudomány teljes egészét felölelő munka. A kriminológia oktatása jellemzően külföldi tankönyvek magyar fordításai (elsősorban: *Freda Adler, Gerhard O. W. Mueller, William S. Laufer: Kriminológia.* Osiris, 2000), a tudomány egyes részterületeit tárgyaló tanulmányok, cikkek, könyvrészletek alapján történt, az említett munkák szerzőinek és szerkesztőinek munkája tehát vitathatatlan. A két új kiadványnak ugyanis egy a célja: a kriminológia teljes tudományterületét felölelő, a magyar sajátosságokra is odafigyelő, azokat részletező művek megalkotása, amelyek nemcsak a kriminológia fogalmára, feladatára, történetére és irányzataira térnek ki, de hangsúlyozzák azok gyakorlati alkalmazását és az új elméleteket, valamint a jövőben várható változásokat is. Míg azonban a 2006-os mű elsősorban tankönyvként használható, addig Korinek László munkája az ismeretterjesztést is szolgálja, és minél szélesebb körhöz kíván szólni. A kötetet szerkezete, választott témakörei és nyelvezetének gördülékenysége nemcsak a jogi oktatás számára teszi alkalmassá, de a média munkatársai vagy épp a bűnügyi tudományok iránt érdek-

lódők is haszonnal forgathatják. Mindemellett valódi szakkönyv, amelyet szociológusok, pszichológusok vagy éppen a gyermekvédelem területén dolgozó szakemberek is használhatnak, de a rendészeti vonatkozású példák miatt jól használható például rendőrtisztek oktatásában és/vagy továbbképzésekor is.

E szakkönyv továbblépésként értékelhető nemcsak az ezredfordulón megjelent külföldi kötethez, de a *Kriminológia – Szakkriminológia* című kötethez képest is, hiszen a köztük eltelt időszak lehetőséget adott a szerzőnek a korábbi kiadványban ismertetettekhez képest a továbblépésre és átgondolásra, valamint az eltelt négy év eseményeinek, változásainak bemutatására. És valóban, a *Kriminológia I–II.* második kötetének utolsó fejezete már a tudományág jövőjéről szól, kitekintve létjogosultságaira, határaitra, a fejlődés várható irányaira és az előtte álló próbatételekre. De a két magyar kiadvány között eltelt időszak jótékony nyomát fedezhetjük fel abban is, hogy a felhasznált irodalmak között több 2007–2008-as forrást is találhatunk.

Azt, hogy mit tekintünk a kriminológia mint önálló, empirikus társadalomtudomány kutatási körébe tartozónak, az e fogalmat meghatározó paradigmák jelölik ki. A kriminológiai gondolkodás történetében e téren – mint ismeretes – három megközelítést találunk. A formálódó tudományág kezdeti éveire jellemző – de a diszciplínát még napjainkban is átható – etiológiai paradigma szerint a kriminológia feladata a bűnözés okainak és feltételeinek kutatása. A XX. század negyvenes éveitől jelentkező interakcionista iskola kitágította ezt a megközelítést, és a tudomány érdeklődési körébe vonta a büntetőjogi norma keletkezését, a hatósági szelekciót vagy a stigmatizációt. A hatvanas évek végétől pedig megjelent a kritikai vagy radikális paradigma, ennek ékes példája a feminista vagy a posztmodern kriminológia. Az irányzat a tilalmakat létesítő jogi normák keletkezése és érvényesítése mögötti érdekviszonyokat elemzi. Az ismertetett paradigmáknak megfelelően szűkebb és tágabb értelemben vett kriminológiáról beszélhetünk. Míg előbbi a bűnt, a bűnözést és az elkövetőt kutatja, utóbbi ezen túlmenően feladatának tekinti az áldozatokkal, valamint a bűnözési kontroll intézményeivel foglalkozást is.

A Korinek László-féle enciklopédikus mű *Günther Kaiser* kriminológia-definícióját fogadja el, azaz „*A kriminológia a bűnözésről, a bűnelkövetőről és a negatív deviáns viselkedésről, valamint ezek ellenőrzéséről létező tapasztalati tudás rendszerezett összessége. A tudományterület olyan alapprogramokkal dolgozik, mint a bűnözés, a bűnelkövető és bűnözési kontroll, de hozzátartozik az áldozattan és a bűnmegelőzés is.*” Ennek megfelelően a ki-

* Korinek László: *Kriminológia I.* Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2010, 19. o.

advány megközelítésmódja az interakcionista paradigma hatását magán viselő etiológiai szemléletnek felel meg, azaz a tágabb értelemben vett kriminológia fogalmát fogadja el.

A kriminológia fogalmát meghatározó eltérő paradigmák természetesen nyomot hagynak a tárgyban született munkákon is. Korinek László műve két nagyobb szerkezeti egységre oszlik, amely a két kötetbe rendezésnek is alapja. Az első részben tudományelméleti, tudománytörténeti és a bűnözés megismerésével, értelmezésével kapcsolatos fejezetek, valamint a bűnözésre való reagálás kriminológiaiailag releváns kérdései (pönológia, prevenció, a büntető igazságszolgáltatás rendszere) kaptak helyet, míg a második kötet a bűncselekmény- és bünelkövetői csoportokra vonatkozó ismereteket mutatja be.

Ebből is látható, hogy a hagyományoknak megfelelően ez a szakkönyv is a kriminológia kutatási területeinek megfelelően épül fel, a tartalmat azonban tovább szélesíti a szerző, amikor egyes kérdéseket a büntető törvénykönyv egyes fejezeteinek megfeleltethető alcímek alatt tárgyal.

Ezt láthatjuk a *Nemek, család, szexualitás és bűnözés* című rész esetében, ahol a szerző a Btk. XIV. fejezetének II. címe alá tartozó nemi erkölcs elleni bűncselekmények kriminológiáját mutatja be, kitérve a szexuális bűncselekmények fogalmaira és társadalomra való veszélyességére, mindennek történeti hátterére és nemzetközi trendjeire, a probléma oksági kérdéseire, valamint a latenciára és az esetleges megoldási irányokra is. A fejezetben a szerző az e témához szükséges mértékben tárgyalja a családon belüli erőszak kérdését (amely egyébként az *Erőszak és bűnözés* fejezetben is megjelenik), a homoszexualitás vagy éppen a prostitúció elfogadottságának térbeli és időbeli változásait, és részlegesen érinti a gender-kérdést. Bár utóbbi kutatási részterület a magyar kriminológiában csak az elmúlt néhány évben került napirendre és akkor is elsősorban a női bűnözés okait kutatta (azt nem, hogy miért a férfiak bűnöznek inkább), újszerűsége miatt talán előremutatóbb lett volna a témát részletesebben is feldolgozni. E kisebb hiányosságok ellenére a fejezet – ha esetenként csupán érintőlegesen is, de – áttekinti a kérdéskör valamenyi szegmensét.

Hasonló nézőpont jelenik meg a kábítószer-probléma kapcsán is. A *közrend elleni bűncselekmények* fejezetcím alatt a közveszélyokozással, a garázdasággal és a közösség elleni izgatással egy részben tárgyalja a szerző a kábítószer-problémát és a kábítószer-bűnözés kiterjedtségét, annak oksági kérdéseit és elméleti magyarázatait. A fejezet tehát itt is a Btk. azonos című fejezetének elnevezését viseli, és a cím alá tartozó tényállások közül szintén csak a relevánsak bemutatása történik meg.

Az előbbiekből is látható, attól függően, hogy a szerzők (szerkesztők) mit vonnak a kriminológia érdeklődési körébe, más és más témakörök, más és más terjedelemben és szerkezetben kerülnek be az egyes kiadványokba. A válogatási szempontoknak így erős befolyásuk van a tartalomra. Ez mutatkozik meg abban, hogy Korinek László munkája – a hozzá hasonló alkotásokhoz képest – szélesebben merít a kriminológia egyes kutatási részterületeiből, amikor kimerítő részletességgel tárgyalja a büntető igazságszolgáltatás rendszerét, vagy amikor a katonai bűncselekményekről, illetve az állam elleni bűncselekményekről ír. Így e szakkönyv mindenre kiterjedő alapossggal és a tudományághoz méltó színvonalon és részletességgel mutatja be az egyes releváns részterületeket.

Korinek László nevéhez fűződik a 2001-ben megjelent magyar nyelvű kriminológiai tankönyv, majd a viktimológia és a rendészettudomány neves kutatója 2006-ban társszerkesztőként és társszerzőként ismét egy nagyszabású projekt részese volt. Alig négy év elteltével pedig újra egy meghatározó kiadvány szerzője, ráadásul egyedüli szerkesztője. Mindez a számos díjjal és elismeréssel büszkélkedő kriminológus felkészültségét és elhivatottságát mutatja a tárgy iránt, hiszen egy ilyen terjedelmű és alapossggú holisztikus mű elkészítése nem kevés tudást, elköteleződést és kutatást igényel. Alappal jelenthetjük ki tehát, hogy Korinek László ismét maradandót alkotott: a *Kriminológia I–II.* életpályájának egyik kiemelkedő munkája.

Készítette: Gedeon Valéria